

TILINPÄÄTÖS

Enersense International Oyj

Y-tunnus: 0609766-7

01.01.2017 - 31.12.2017

Tilinpäätös tilikaudelta 01.01.2017 - 31.12.2017

Sisällysluettelo

Toimintakertomus	3
Konsernin tuloslaskelma	7
Konsernin tase	8
Konsernin rahoituslaskelma	10
Konsernin tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	11
Tase emoyhtiö	16
Tuloslaskelma emoyhtiö	18
Rahoituslaskelma emoyhtiö	19
Tilinpäätöksen liitetiedot emoyhtiö	20
Tilinpäätöksen allekirjoitus	25
Tilinpäätösmerkintä	25
Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista	26

Enersense International Oyj

Y-tunnus: 0609766-7

Kotipaikka: Pori

Osoite: Konepajanranta 2

Tilinpäätöksen toteutti:

Accountor Tampere Oy
Åkerlundinkatu 11 B-C, 33100 Tampere

Accountor Helsinki Oy
Siltasaarenkatu 18-20 A, 00530 Helsinki

Toimintakertomus tilikaudelta 01.01.-31.12.2017

Tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen

Enersense-konsernin ja emoyhtiö Enersense International Oyj:n liikevaihdon kasvu jatkui voimakkaana vuonna 2017. Kokonaisliikevaihto vuonna 2017 oli 47 036 358,00 EUR (vuoden 2016 liikevaihto oli 36 892 979,43 EUR). Tilikauden liikevaihtotavoitteet saavutettiin.

Tilikauden 2017 tulos, eli voitto, oli 995 409,56 EUR. (vuonna 2016 tulos oli 2 919 999,56 EUR).

Määrätietoinen tuote- ja palvelukehitys sekä panostukset ammattitaitoiseen sekä motivoituneeseen henkilöstöön kumuloituivat viime vuonna hyvänä asiakastyytyvyytenä ja edelleen liiketoiminnan orgaanisen kasvun jatkumona. Liikevaihdon kasvuun reagoitiin vahvistamalla organisaatiota tulevan kasvun tukemiseksi sekä varautumisella tulevaan. Tämä edelleen johti budjetin ylitykseen kiinteissä kuluissa henkilöstökulujen ja toimitilakulujen osalta n. 500.000 eurolla.

Enersense laajensi toimintaansa telakkateollisuuteen vuoden 2017 alussa tekemällä strategisen liiketoimintakaupan RB-Asennus Oy:ltä. Kaupan avulla Enersense sai mahdollisuuden keskeiseen asemaan tällä liiketoiminta-alueella, jossa kasvunäkymät ja mahdollisuudet tulevaisuudessa ovat erittäin positiiviset. Merkittävän markkinaosuuden saamiseksi uudella liiketoiminta-alueella toteutettiin yksittäinen "market entry - kauppa" aggressiivista hinnoittelua hyödyntäen.

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät

Maailmantalouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus voivat vaikuttaa Suomen ja Euroopan maiden talouteen haitallisesti vaihtelevassa määrin sekä globaalit poliittiset jännitteet, Venäjälle asetetut kaupparajoitukset ja Venäjän asettamat vastakaupparajoitukset voivat vaikuttaa olennaisen haitallisesti Yhtiön liiketoimintaan ja liiketoiminnan tulokseen.

Yhtiön liiketoiminnan perustana on toimia suurissa teollisissa investointihankkeissa, joissa toimii samanaikaisesti useita eri yrityksiä. Mikäli jokin suurimmista asiakkaista siirtäisi ostonsa Enersenselta sen kilpailijoille tai muuttaisi voimakkaasti toimintamalliaan tai jos Yhtiölle merkittävä projekti päättyisi, keskeytyisi tai supistuisi ennakoimattomasti olisivat Yhtiön mahdollisuudet löytää korvaava asiakasvolyymi lyhyellä ajanjaksolla rajoitetut.

Ellei Enersense kykene rekrytoimaan, kouluttamaan ja motivoimaan pätevää henkilöstöä ja pitämään sitä palveluksessaan, se ei välttämättä pysty kilpailemaan tehokkaasti eikä toteuttamaan täysimääräisesti strategiaansa.

Enersensen pääsääntöisesti henkilöihin, omaisuuteen, immateriaalioikeuksiin sekä tietotekniikkaan liittyvien vahinkoriskien toteutuminen voi johtaa henkilö- ja omaisuusvahinkoihin tai liiketoiminnan keskeytymiseen. Yhtiön toimittamiin alihankintapalveluihin liittyvien takuuriskien realisoituminen voi johtaa korvausvastuuseen. Vahinkoriskeihin on varauduttu vahinkovakuutuksin.

0609766-7

Tunnusluvut taloudellisesta asemasta ja tuloksesta

Konsernin oman pääoman tuotto-% tilinpäätöksessä 2017 oli 30,31% ja tilinpäätöksessä 2016 se oli 103,35%.

Konsernin omavaraisuusaste tilinpäätöksessä 2017 oli 19,03% ja tilinpäätöksessä 2016 se oli 31,77%.

Muut kuin taloudelliset tunnusluvut henkilöstöstä

Konsernin henkilöstöä kuvaavat tunnusluvut:

	2017	2016
Keskimääräinen lukumäärä tilikaudella	662	481
Tilikauden palkat ja palkkiot	23 491 857,61€	20 084 550,52€

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Liikevaihdon kasvun odotetaan jatkuvan 2018. Enersense hakee tänä vuonna kasvua kaikilta liiketoiminta-alueilta sekä erityisesti kansainvälisistä projekteista Euroopassa. Toimintoja vahvistetaan ja tehostetaan edelleen kaikilla liiketoiminta-alueilla.

Henkilöstövuokraus-toimialalla on kokonaismarkkina selvässä kasvussa ja tämän odotetaan entisestään tukevan Enersensen kasvustrategiaa.

Asiakaskantaa on saatu lisättyä vuodesta 2016 ja saman suuntauksen odotetaan jatkuvan vuonna 2018. Myyntiä tullaan kohdentamaan olemassa olevien asiakkuuksien kasvattamiseen sekä uusasiakkuuksien hankintaan.

Tutkimus- ja kehitystoiminta

Enersensen liiketoimintaan kuuluu olennaisilta osin mukautuminen teollisuushankkeiden laatuvaatimusten asettamiin osaamisen ja tiedonhallinnan vaatimuksiin. Enersense jatkaa merkittäviä panostuksia tuote- ja palvelukehitykseen. Enersense julkistaa vuoden 2018 aikana E-sense 3 –ohjelmistoalustan. Uusi alusta lisää merkittävästi liiketoimintamahdollisuuksia. Tulemme tarjoamaan nykyisille ja uusille asiakkaille ohjelmistoalustan, sen tukipalveluita sekä digitaalisia ratkaisuja, joiden avulla edistämme teollisuuden kilpailukykyä merkittävästi. Megatrendit Teollisuus 4.0, Teollinen Internet, Big Data, robotiikka ja tekoäly ohjaavat Enersensen teknologista tuotekehitystä.

Tilikaudella 2016 aktivoitiin E-sense –ohjelmistoalustan kehittämismenoja 78.850,05 euroa. Aktivointia vastaava kehitystyö saatiin valmiiksi 2016 vuonna. Vuonna 2017 ei syntynyt aktivoitavia kehittämismenoja.

0609766-7

Kilpailutilanne ja markkinat

Kilpailutilanteessa markkinoilla ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Enersense on onnistunut luomaan tuote- ja palvelutarjoamastaan kokonaiskonseptin, jolle markkinoilla ei löydy suoraa kilpailijaa. Tämä hajauttaa yhtiön riskiä, sillä uusien kilpailijoiden mahdollinen markkinoille tulo ei kohdistu koko liiketoimintaan, vaan Enersensen yksittäisiin liiketoiminta-alueisiin. Vuoden 2017 aikana Enersense on laajentanut toimintaansa uusille liiketoiminta-alueille, mikä antaa edellytykset tarjota laajempaa kokonaiskonseptia valituille kohdemarkkinoille.

Konsernisuhteet

Enersense International Oyj on Enersense -konsernin emoyhtiö ja konserniin kuuluvat seuraavat yhtiöt:

- Staffit Oy 100,00 %
  - Enersense Oy 100,00 %
  - Enersense Engineering Oy 100,00 %
  - Enersense Solutions 100,00 %
  - Enersense Works Oy 100,00 %
  - Enersense Hungary 80,00 %
  - Enersense AS 100,00 %
  - Nordic Business Partners Oy 100,00 %
  - Process Communication Finland Oy 75,00 %
- Enersense Solutions Oy:n tytäryhtiöt
- Liability Act Information Office Finland Oy 100%
  - Enersense Technologies Oy 100%
- Enersense Works Oy:n tytäryhtiö
- Enersense Painting Oy 81%

Tilikauden aikana on ostettu 6 %:n lisäosuuksia Enersense Solutions Oy:stä. Lisäksi Enersense Works Oy on ollut mukana perustamassa Enersense Painting Oy:tä, josta se omistaa 81%.

Enersense Works Oy on ostanut metallirakenteiden valmistus- ja asennustoimintaa harjoittavan RB-ASENNUS Oy:n liiketoiminnan 31.1.2017. Enersense Painting Oy on ostanut rakennusten ja tuotteiden pintakäsittelypalveluita tuottavan TPU-MAALAUUS Oy:n liiketoiminnan 1.1.2018.

Tilikauden aikana on konserniin hankittu seuraavat osakkuusyhtiöt:

- Yrittäjien Voima Oy, Enersense International Oyj:n omistusosuus 40 %
- Smaragdus Oy, Enersense International Oyj:n omistusosuus 24 %
- Pata-Staff Oy, Staffit Oy:n omistusosuus 34 %

Suomi-Teline Oy, Enersense Works Oy:n omistusosuus tilinpäätöshetkellä 25 %. Yhtiön osakkeista ostettiin tilikaudella 81 % ja myytiin edelleen 56 %.

0609766-7

Tilikauden aikana myydyt omistukset konserniyrityksissä:

Enersense Cyprys Ltd, Kypros, Enersense International Oyj:n omistusosuus 100 %
Enersense UK Ltd, Enersense International Oyj:n omistusosuus 100 %

Yhtiön Puolassa oleva tytäryhtiö Starjobs Poland Sp. Z o. o. Puola, Enersense International Oyj:n omistusosuus 95 %, purettiin tilikauden 2017 aikana.

Ulkomaiset sivuliikkeet

Emoyhtiöllä on sivuliike Ruotsissa Enersense Sweden filial. c/o Borealis AB, Stenungsund, rek. Nro. 516410-2336

Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi

Emoyhtiön jakokelpoiset varat ovat 3 061 031,71 euroa josta tilikauden voitto 1 943 880,54 euroa.

Hallitus esittää, että 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta ei jaeta osinkoa ja että vapaaseen pääomaan jätetään 3 061 031,71 euroa.

Yhtiön osakkeet

Yhtiöllä on 11 295 osaketta, kukin osake tuottaa yhden äänen. 26.1.2018 on yksimielisellä osakkeenomistajien päätöksellä (OYL 5 luku 1 § 2) päätetty osakepääoman korotuksesta 80 000,00 euroa, sekä maksuttomasta osakeannista nykyisille osakkeenomistajille. Yhtiön osakkeiden lukumäärä osakeannin jälkeen on 4 529 295 osaketta.

Lähipiirilainat ja -vastuut

Emoyhtiö on antanut lainoja konserniin kuuluville yhtiöille. Lainojen yhteismäärä on 1 723 304,02 euroa, joista pääomalainoja on yhteensä 860.700,00 euroa. Pääomalainojen ehdot ovat OYL 12 luvun § 1 mukaiset. Muiden pitkäaikaisten korollisten lainojen yhteismäärä on 145 000,00 €. Lyhytaikaisten korollisten lainojen määrä on 52 870,02 €. Lainojen korko on 5%. Lyhytaikaisissa veloissa on myös maksamatonta osingonjakovelkaa 664 734,00€.

Rakenne- ja rahoitusjärjestelyt

26.1.2018 on päätetty valtuuttaa hallitus päättämään maksullisesta osakeannista sekä optio-oikeuksien ja muiden OYL 10 luku 1§:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta. Valtuutuksen nojalla annettavien uusien osakkeiden määrä voi olla yhteensä enintään 3 000 000 osaketta. Valtuutus näiden osakkeiden osalta on voimassa enintään 30.6.2018 saakka.

Lisäksi 14.3.2018 hallitus on esittänyt yhtiökokoukselle, että se valtuuttaisi hallituksen päättämään osakeannista sekä optio-oikeuksien ja muiden OYL 10 luku 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta. Valtuutuksen nojalla annettavien uusien osakkeiden määrä voisi olla yhteensä enintään 1 000 000 osaketta. Valtuutus näiden osakkeiden osalta olisi voimassa enintään 30.6.2019 saakka.

0609766-7

Konsernin tuloslaskelma

EUR	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
LIIKEVAIHTO	47 036 358,00	36 892 979,43
Liiketoiminnan muut tuotot	925 224,00	1 000 276,83
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 045 405,39	-360 427,98
Varastojen lisäys (+) / vähennys (-)	64 702,00	26 881,66
Ulkopuoliset palvelut	-13 359 782,23	-6 656 585,79
	<u>-14 340 485,62</u>	<u>-6 990 132,11</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-23 491 857,61	-20 084 550,52
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-4 280 571,00	-3 747 060,11
Muut henkilösivukulut	-986 948,18	-1 102 438,98
	<u>-28 759 376,79</u>	<u>-24 934 049,61</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys	-9 606,08	9 215,33
Suunnitelman mukaiset poistot	-207 312,40	-130 513,23
	<u>-216 918,48</u>	<u>-121 297,90</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-2 903 035,67	-1 943 745,88
Osuus osakkuusyhtiön tuloksesta	-14 194,82	0,00
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	1 727 570,63	3 904 030,76
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut korko- ja rahoitustuotot	29 671,10	3 419,63
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-298 382,03	-241 148,02
	<u>-268 710,93</u>	<u>-237 728,39</u>
VOITTO (-TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖS-SIIRTOJA JA VEROJA	1 458 859,71	3 666 302,37
Tuloverot	-465 383,57	-746 302,81
Vähemmistöosuus	1 933,43	0,00
TILIKAUDEN VOITTO (-TAPPIO)	995 409,56	2 919 999,56

0609766-7

Konsernin tase

EUR	31.12.2017	31.12.2016
V A S T A A V A A		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	26 283,35	52 566,70
Aineettomat oikeudet	6 265,16	768,00
Konserniliikearvo	83 674,86	48 634,66
Liikearvo	135 760,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	74 388,54	87 920,66
	<u>326 371,91</u>	<u>189 890,02</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	374 680,38	130 687,31
Muut aineelliset hyödykkeet	1 800,00	1 800,00
	<u>376 480,38</u>	<u>132 487,31</u>
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	0,00	53 137,59
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00	3 579,44
Osuudet osakkuusyhteisöissä	373 361,42	0,00
Muut osakkeet ja osuudet	5 286,84	1 770,54
	<u>378 648,26</u>	<u>58 487,57</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	91 583,63	26 881,66
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Saamiset konserniyhtiöiltä	0,00	15 000,00
Lainasaamiset	55 339,34	55 713,09
Muut saamiset	201 374,26	5 910,15
	<u>256 713,60</u>	<u>76 623,24</u>
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	8 865 346,45	8 343 022,18
Saamiset konserniyhtiöiltä	0,00	227 454,22
Lainasaamiset	1 825,83	7 339,05
Muut saamiset	795 546,09	89 213,71
Siirtosaamiset	1 509 048,09	490 536,63
	<u>11 171 766,46</u>	<u>9 157 565,79</u>
Rahat ja pankkisaamiset	2 011 531,73	2 278 235,07
VASTAAVAA YHTEENSÄ	14 613 095,97	11 920 170,66

0609766-7

EUR	31.12.2017	31.12.2016
V A S T A T T A V A A		
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	9 000,00	9 000,00
Vararahasto	312 642,01	312 642,01
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	187 170,74	187 170,74
Edellisten tilikausien voitto (-tappio)	1 277 832,51	357 832,95
Tilikauden voitto (-tappio)	995 409,56	2 919 999,56
	<u>2 782 054,83</u>	<u>3 786 645,26</u>
Vähemmistöosuus	475,00	0,00
Konsernireservi	26 022,69	34 059,64
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	308 028,82	6 665,68
	<u>308 028,82</u>	<u>6 665,68</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	3 954 105,40	3 104 706,08
Ostovelat	4 102 363,91	844 975,12
Velat saman konsernin yrityksille	0,00	724 985,10
Muut velat	1 249 366,83	966 409,10
Siirtovelat	2 190 678,50	2 451 724,68
	<u>11 496 514,64</u>	<u>8 092 800,08</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	14 613 095,97	11 920 170,66

0609766-7

Konsernin rahoituslaskelma

EUR

1.1. - 31.12.2017

1.1. - 31.12.2016

Liiketoiminnan rahavirta:

Voitto (-tappio) enne satunnaisia eriä	1 458 859,71	3 666 302,37
Oikaisut liikevoittoon:		
Rahoitustuotot ja kulut	268 710,93	237 728,39
Suunnitelman mukaiset poistot	216 918,48	121 297,90
Muut oikaisut liikevoittoon	25 694,00	-171 652,99
Yhteensä	1 970 183,11	3 853 675,67
Käyttöpääoman muutos:		
Vaihto-omaisuuden lisäys (-), vähennys (+)	-64 701,97	-26 881,66
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-), vähennys (+)	-1 935 995,60	-2 562 952,16
Lyhytaikaisten velkojen lisäys (+), vähennys (-)	2 564 697,53	951 394,05
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	29 671,10	-241 148,02
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	-298 382,03	3 419,63
Maksetut verot	-713 889,97	-965 413,42
	1 551 582,18	1 012 094,09

Investointien rahavirta:

Investoinnit aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	-118 187,00	-224 088,55
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	35 660,07
Investoinnit muihin sijoituksiin	0,00	-21 944,28
Investoinnit osakkuusyrityksiin	-391 072,00	0,00
Investoinnit tytäryrityksiin	-30 675,90	-82 893,89
Konsernirakenteen muutoksesta siirtyneet rahavarat	0,00	44 420,86
Hankitut liiketoiminnat	-450 000,00	0,00
Käyttöomaisuuden luovutusvoitot ja tappiot	0,00	176 558,76
Lainasaamisten muutos	20 887,00	8 607,32
	-969 047,90	-63 679,71

Rahoituksen rahavirta:

Lyhytaikaisten velkojen lisäykset ja vähennykset	849 399,00	2 227 560,84
Pitkäaikaisten velkojen lisäykset ja vähennykset	301 363,00	-283 649,73
Maksetut osingot	-2 000 000,00	-1 036 670,00
Maksullinen osakeanti	0,00	39 074,07
Annetut lainat	0,00	-65 000,00
	-849 238,00	881 315,18

Rahavarojen muutos

Rahavarat tilikauden alussa	-266 703,72	1 829 729,56
Rahavarat tilikauden lopussa	2 278 235,07	448 505,51
	2 011 531,73	2 278 235,07

Konsernin tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

ENERSENSE INTERNATIONAL OYJ -KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1.1. - 31.12.2017

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT KONSERNIN LIITETIEDOT

Konsernisuhteet ja konsernitilinpäätöksen laajuus

Enersense International Oyj on emoyhtiö, kotipaikka Pori.

Konsernin muodostaa Enersense International Oyj ja sen tytäryritykset.

Yhtiö kuuluu Corporatum-konserniin. Corporatum-konsernin emoyhtiö on Corporatum Oy, kotipaikka Pori.

Konsernitilinpäätöksen jäljennös on saatavissa Corporatum Oy:stä, osoitteesta Gallen-Kallenlankatu 7, 28100 Pori.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty seuraavat Enersense International Oyj:n tytäryritykset:

Enersense Works Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Staffit Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Enersense Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Enersense Engineering Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Enersense Solutions Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Process Communication Finland Oy, kotipaikka Pori, omistus 75%
Nordic Busines Partners Oy, kotipaikka Pori, omistus 100%
Enersense AS, Norja, omistus 100%
Enersense Hungary, Unkari, omistus 80%

Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty seuraavat Enersense Solutions Oy:n tytäryritykset:

Enersense Technologies Oy, omistusosuus 100%
Liability Act Information Office Finland Oy, omistusosuus 100%

Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty seuraava Enersense Works Oy:n tytäryritys:

Enersense Painting Oy, omistusosuus 81%.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki 31.12.2017 olemassa olleet tytäryhtiöt.

Enersense AS, Norja ja Enersense Hungary, Unkari ei yhdistelty vuoden 2016 tilinpäätökseen koska yhdisteleminen on ollut tarpeetonta.

Ulkomaalaisten tytäryhtiöiden tulokset on yhdistelty Suomen rahaksi konsernitilinpäätöksen tilikauden keskipäivän ja taseet tilinpäätöspäivän kurssiin.

Konsernirakenteen muutokset

Tilikauden aikana on ostettu 6% lisäomistusosuus Enersense Solution Oy:stä sekä 81% omistusosuus Enersense Painting Oy:stä

Enersense Painting Oy on ostanut TPU maalaus Oy:n liiketoiminnan tilinpäätöksen jälkeen (1.1.2018).

Tilikauden aikana hankitut osakkuusyhtiöt:

Yrittäjien Voima Oy, omistus 40%
Smaragdus Oy, omistus 24%
Pata-Staff Oy, omistus 34%

Pata-Staff Oy:llä on eri tilikausi: 6/2017-12/2017.

Suomi-Teline Oy, omistus tilinpäätöshetkellä 25%. Yhtiön osakkeista ostettiin tilikaudella 81% ja myytiin edelleen 56%. Yhtiö on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhtiönä tilikauden alusta asti.

Tilikauden aikana myydyt omistukset konserniyrityksissä:

Enersense Cyprys Ltd, Kypros, omistus 100%
Enersense UK Ltd, omistus 100%

Starjobs Poland Sp. z o. o., Puola. Omistusosuus 95% purettu tilikauden aikana.

0609766-7

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET**Sisäinen omistusosuus**

Konsernitilinpäätös on laadittu hankintamenomenetelmällä

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat samoin kuin sisäinen voitonjako on eliminoitu. Konserniin yhdistelemättömistä yhtiöistä liiketapahtumia, keskinäisiä saamisia ja velkoja ei ole eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on eroteltu.

Arvostusperiaatteet ja -menetelmät

Pysyvät vastaavat on arvostettu hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Vaihto-omaisuus on arvostettu muuttuvaan hankintamenoon FIFO-periaatteen ja alimman arvon mukaisesti.

Sijoitukset on arvostettu hankintamenoon.

Jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Kuluvien pysyvien vastaavien hankintameno poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Koneet ja kalusto, jonka taloudellinen käyttöaika on enintään kolme vuotta sekä elinkeinoverolain tarkoittamat pienhankinnat kirjataan kokonaan hankintatilikauden kuluksi.

Myyntin tuloutusperiaatteet ja -menetelmät

Konsernin liikevaihto koostuu lähinnä resurssien, digitaalisten ratkaisujen ja palveluiden sekä suunnittelun ja valmistuksen myynnistä. Myyntiin voi sisältyä myös kiinteähintaisia projekteja, jotka jaksotetaan valmiusasteen mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä 2016 ja 2017 ei ollut kiinteähintaisia keskeneräisiä projekteja.

Resurssit	31.12.2017	31.12.2016
Digitaaliset ratkaisut	39 351 068,00	35 667 989,44
Suunnittelu ja valmistus	1 319 049,00	1 137 080,99
Muu liikevaihto	6 315 894,00	0,00
Yhteensä	50 347,00	87 909,00
	47 036 358,00	36 892 979,43

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT**Suunnitelman mukaiset poistojen perusteet**

Kehittämismenot	3 v. tasapoisto
Koneet ja kalusto	25% menojäätös-poisto
Atk-ohjelmat	10 v. tasapoisto
Vuokrahuoneistojen perusparannukset	3 v. tasapoisto
Aineettomat oikeudet	5 v. tasapoisto
Konserniliikearvo	5 v. tasapoisto
Liikearvo	5 v. tasapoisto

Osinkotuotot, korkotuotot ja korkokulut - konserni

Korkotuotot ja muut rahoitustuotot muilta	31.12.2017	31.12.2016
Korkokulut saman konsernin yrityksille	29 671,10	3 419,63
Korkokulut ja muut rahoituskulut muille	-3 811,00	-31 529,55
Yhteensä	-294 571,03	-209 618,47
	-264 899,93	-237 728,39

Liiketoiminnan muut tuotot - konserni

Ruokailumyynti	31.12.2017	31.12.2016
Muut tuotot	917 491,71	764 897,80
Yhteensä	7 732,29	235 379,03
	925 224,00	1 000 276,83

0609766-7

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Aineettomat hyödykkeet - konserni

Hankintameno 1.1.	31.12.2017	31.12.2016
Lisäykset	189 890,02	122 475,17
Tilikauden poistot	237 609,08	154 365,64
Kirjanpitoarvo 31.12.	-101 127,19	-86 950,79
	326 371,91	189 890,02

Poistamattomat kehitysmenot ovat yhteensä 26283 euroa

Aktivoinnin kohteena olevat kehittämismenot tulevat todennäköisesti tuottamaan merkittävää taloudellista hyötyä tulevaisuudessa

Kehittämismenot poistetaan 3 vuodessa

Kehittämismenot - konserni

	31.12.2017	31.12.2016
Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	52 566,70	41 299,17
Tilikauden poistot	0,00	78 850,05
Kirjanpitoarvo 31.12.	-26 283,35	-67 582,52
	26 283,35	52 566,70

Aineettomat oikeudet - konserni

Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	768,00	1 176,00
Tilikauden poistot	5 905,16	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	-408,00	-408,00
	6 265,16	768,00

Muut pitkävaikutteiset menot - konserni

Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	87 920,66	80 000,00
Tilikauden poistot	8 142,31	26 880,93
Kirjanpitoarvo 31.12.	-21 674,43	-18 960,27
	74 388,54	87 920,66

Liikearvo

Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	0,00	0,00
Tilikauden poistot	169 700,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	-33 940,00	0,00
	135 760,00	0,00

Konserniliikearvo

Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	48 634,66	0,00
Tilikauden poistot	53 861,61	48 634,66
Kirjanpitoarvo 31.12.	-18 821,41	0,00
	83 674,86	48 634,66

Aineelliset hyödykkeet - konserni

Hankintameno 1.1.	31.12.2017	31.12.2016
Lisäykset	132 487,31	84 136,92
Vähennykset	368 999,28	127 572,90
Tilikauden poistot	0,00	-35 660,07
Kirjanpitoarvo 31.12.	-125 006,21	-43 562,44
	376 480,38	132 487,31

Koneet ja kalusto - konserni

Hankintameno 1.1.		
Lisäykset	130 687,31	82 336,92
Vähennykset	368 999,28	127 572,90
Tilikauden poistot	0,00	-35 660,07
Kirjanpitoarvo 31.12.	-125 006,21	-43 562,44
	374 680,38	130 687,31

Muut aineelliset hyödykkeet - konserni

Hankintameno 1.1.		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 800,00	1 800,00
	1 800,00	1 800,00

Siirtosaamiisiin sisältyvä olennaiset erät

Tuloverojaksotus	31.12.2017	31.12.2016
Myyntin jaksotus	465 021,78	228 982,36
	610 831,11	208 126,20

Sijoitukset

Osuudet saman konsernin yrityksissä	31.12.2017	31.12.2016
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00	53 137,59
Osuudet osakkuusyhteisöissä	0,00	3 579,44
Muut osakkeet ja osuudet	373 361,42	0,00
Yhteensä	5 286,84	1 770,54
	378 648,26	58 487,57

Osuudet osakkuusyhteisöissä

Smaragdus Oy		
Yrittäjien Voima Oy	77 124,46	0,00
Suomi-Teline Oy	265 323,91	0,00
Pata Staff Oy	21 572,56	0,00
	9 340,49	0,00
	373 361,42	0,00

0609766-7

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Oma pääoma

	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma 01.01	9 000,00	9 000,00
Osakepääoma 31.12	9 000,00	9 000,00
Vararahasto 01.01.		
Vararahasto 31.12.	312 642,01	312 642,01
	312 642,01	312 642,01
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		
Alkusaldo 01.01.		
Lisäykset	187 170,74	148 097,44
Loppusaldo 31.12.	0,00	39 073,30
	187 170,74	187 170,74
Edellisten tilikausien voitto (-tappio) 01.01.		
Osingon jako tilikaudella	3 277 832,51	1 394 502,95
Edellisten tilikausien voitto (-tappio) 31.12.	-2 000 000,00	-1 036 670,00
	1 277 832,51	357 832,95
Tilikauden voitto (-tappio)	995 409,56	2 919 999,56

Sidotun oman pääoman määrä

	Konserni	Konserni
	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma	9 000,00	9 000,00
Vararahasto	312 642,01	312 642,01
Yhteensä	321 642,01	321 642,01

Vapaan oman pääoman määrä

	Konserni	Konserni
	31.12.2017	31.12.2016
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	187 170,74	187 170,74
Edellisten tilikausien voitto (-tappio)	1 277 832,51	357 832,95
Tilikauden voitto (-tappio)	995 409,56	2 919 999,56
Yhteensä	2 460 412,81	3 465 003,25

Velat saman konsernin yrityksille, konserni

	31.12.2017	31.12.2016
Lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat		
Muut velat	0,00	1 456,32
Yhteensä	0,00	723 528,78

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	31.12.2017	31.12.2016
Palkkavelat	365 427,42	396 149,95
Lomapalkkavelat	1 396 251,34	1 078 906,47
Lakisääteiset vakuutusmaksut	402 954,06	863 444,56

0609766-7

VAKUUDET JA VASTUUSITOUUMUKSET**Vakuudet ja vastuusitoumukset**

Velkaerä	Nostamatta	Velkasaldo €	Vakuuslaji	Vakuudet yhteensä
Tililuotto	1 400 000,00	0,00	Yrityskiinnitys	
Rahalaitoslainat	100 000,00	1 220 000,00	Yrityskiinnitys	1 500 000,00
Laskuluotto	980 756,31	1 035 880,39	Myyntisaamiset Osamaksulla	2 114 468,20
Osamaksuvelat	0,00	6 665,68	hankittu kalusto	
Valuuttaluottolimiitti	250 000,00	2 000 000,00	Yrityskiinnitys	3 000 000,00
Yleisvakuus			Yrityskiinnitys	3 000 000,00
Leasingsopimukset				
Leasingvastuut yhteensä				123 562,88
Muut annetut vastuusitoumukset				
Yrityskortit, myönnetty limiitti 69 193 €, josta käytössä				17 991,00
Oman pääoman ehtoinen sijoitusvelvollisuus				1 236 320,00
Toimitustakuu (päättyy 31.3.2019)				500 000,00

Konsernin toimitilojen ja wokra-asuntojen tilikauden 2018 vuokravastuu on yhteensä 112 000 €

Kovenantit**Omavaraisuusaste**

Yhtiön omavaraisuusaste ei täyttänyt tilinpäätöshetkellä 31.12.2017 voimassa olleen rahoitussopimuksen ehtoja. Tilinpäätöshetken jälkeen rahoitussopimuksen ehdot ovat muuttuneet eivätkä kovenanttiehdot rikkoutu tilinpäätöksen allekirjoitushetkellä.

Päivämäärällä 14.3.2018 tehtiin pankin kanssa uusi rahoitussopimus, joka korvasi aiemmat rahoitussopimukset:

30.6.2018		omavaraisuusasteen tulee olla vähintään	25%
31.12.2018		omavaraisuusasteen tulee olla vähintään	30%
31.12.2019	aina sen jälkeen 31.12.	omavaraisuusasteen tulee olla vähintään	35%

Korolliset velat / käyttökate (12 kk)

Kovenanttiehtojen mukaan tunnusluvun tulee tilinpäätöshetkellä olla aina alle 2,50x.

Osingonjaon osalta uudessa rahoitussopimuksessa on lisäksi seuraavat ehdot:

Enersense-konsernin omavaraisuusaste on sekä ennen että jälkeen maksun (i) vähintään 25 %, jos maksu tapahtuu viimeistään 30.6.2018, (ii) vähintään 30 %, jos maksu tapahtuu viimeistään 31.12.2018, ja (iii) vähintään 35 %, jos maksu tapahtuu 1.1.2019 tai sen jälkeen

Rahoitussopimus on yhteinen emoyhtiö Corporatum Oy:n ja Aaron Michelinin kanssa. Michelin omistaa 100 % Corporatumin osakkeista 31.12.2017.

Liitetiedot tilintarkastajan palkkioista

Tilintarkastus (lakisääteinen) (KPMG Oy Ab)	31.12.2017	31.12.2016
	3 511,86	14 347,11
Tilintarkastukseen liittyvät muut lakisääteiset toimeksiannot (KPMG Oy Ab)	2 010,00	1 457,07
Vero- ja muut palvelut (KPMG Oy Ab)	49 725,07	74 798,58

Liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä

Henkilöstön keskimääräinen luku	31.12.2017	31.12.2016
Tilikaudella yhtiön palveluksessa oli:	662 hlöä	481 hlöä

Toimitusjohtajan ja hallituksen palkat ja palkkiot

Toimitusjohtajan palkat ja palkkiot	31.12.2017	31.12.2016
	132 058,94	169 235,57
Hallituksen palkat ja palkkiot	70 400,00	10 000,00

Lähipiiritapahtumat ja mahdolliset vastuut lähipiirille

Emoyhtiö on veloittanut markkinahintaisen hallintopalkkion	31.12.2017	31.12.2016
	144 000,00	144 000,00
Yritysjohdolle annetut lainat	31.12.2017	31.12.2016
Määrä tilikauden lopussa	7 165,17	10 262,14

0609766-7

Tase - Emoyhtiö

	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA		
Pysyvät vastaavat		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	5 905,16	0,00
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	5 905,16	0,00
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	55 861,92	42 746,19
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	55 861,92	42 746,19
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	166 329,53	165 665,10
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	3 579,44	3 579,44
Sijoitukset osakkuusyhtiöihin	384 076,64	0,00
Sijoitukset yhteensä	553 985,61	169 244,54
Pysyvät vastaavat yhteensä	615 752,69	211 990,73
Vaihtuvat Vastaavat		
Vaihto-omaisuus		
Valmiit tuotteet/tavarat	32 305,63	26 881,66
Vaihto-omaisuus yhteensä	32 305,63	26 881,66
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	946 450,00	362 300,00
Saamiset omistusyhteisyriyksiltä	60 035,07	0,00
Muut saamiset	5 910,15	5 910,15
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	1 012 395,22	368 210,15
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	6 842 081,79	7 577 968,49
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	1 285 354,63	442 735,50
Lainasaamiset	0,00	2 790,00
Muut saamiset	120 239,38	41 646,50
Siirtosaamiset	776 502,22	332 141,78
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	9 024 178,02	8 397 282,27
Saamiset yhteensä	10 036 573,24	8 765 492,42
Rahat ja pankkisaamiset	1 822 412,78	1 447 440,43
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	11 891 291,65	10 239 814,51
VASTAAVAA YHTEENSÄ	12 507 044,34	10 451 805,24

0609766-7

	31.12.2017	31.12.2016
VASTATTAVAA		
Oma pääoma		
Osakepääoma	9 000,00	9 000,00
Muut rahastot	499 812,75	499 812,75
Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot	499 812,75	499 812,75
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	929 980,43	178 689,09
Tilikauden tulos	1 943 880,54	2 751 291,34
Oma pääoma yhteensä	3 382 673,72	3 438 793,18
Vieras pääoma		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	308 028,82	6 665,68
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	308 028,82	6 665,68
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	1 954 105,40	3 104 706,08
Ostovelat	2 777 767,78	584 003,28
Velat saman konsernin yrityksille	1 992 656,81	1 003 019,22
Muut velat	672 354,79	517 105,66
Siirtovelat	1 419 457,02	1 797 512,14
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	8 816 341,80	7 006 346,38
Vieras pääoma yhteensä	9 124 370,62	7 013 012,06
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	12 507 044,34	10 451 805,24

0609766-7

Tuloslaskelma - Emoyhtiö

	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
Liikevaihto	35 810 715,03	33 471 970,97
Liiketoiminnan muut tuotot	921 420,15	764 879,80
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-481 842,95	-328 663,81
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	5 423,97	26 881,66
Ulkopuoliset palvelut	-8 849 544,10	-7 138 820,26
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-9 325 963,08	-7 440 602,41
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-17 392 398,07	-16 678 153,34
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-3 111 577,42	-3 062 792,36
Muut henkilösivukulut	-800 519,25	-980 134,24
Henkilöstökulut yhteensä	-21 304 494,74	-20 721 079,94
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 620,64	-14 248,73
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-18 620,64	-14 248,73
Liiketoiminnan muut kulut	-3 481 136,52	-2 711 207,31
Liikevoitto (-tappio)	2 601 920,20	3 349 712,38
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä	426 500,00	240 751,00
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Samana konsernin yrityksiltä	57 478,82	83,40
Muilta	20 682,83	209,92
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Samana konsernin yrityksille	-19 522,95	-5 719,84
Muille	-254 552,69	-200 407,36
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	230 586,01	34 917,12
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	2 832 506,21	3 384 629,50
Tilinpäätössiirrot		
Konserniavustukset, maksetut	-500 000,00	0,00
Tuloverot	-388 625,67	-633 338,16
Tilikauden voitto (tappio)	1 943 880,54	2 751 291,34

0609766-7

Rahoituslaskelma - Emoyhtiö

Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	2 832 506,21	3 384 629,50
Oikaisut		
Poistot ja arvonalentumiset	18 620,64	14 248,73
Rahoitustuotot ja -kulut	195 913,99	205 833,88
Muut oikaisut	426 500,00	240 751,00
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten liikesaamisten lisäys (-), vähennys (+)	-1 042 839,58	-3 307 157,00
Vaihto-omaisuuden lisäys (-), vähennys (+)	-5 423,97	-26 881,66
Lyhytaikaisten velkojen lisäys (+), vähennys (-)	2 960 596,10	1 391 036,42
Maksetut korot ja vpo:n maksut	-274 075,64	-206 127,20
Saadut osingot liiketoiminnasta	-426 500,00	-240 751,00
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	78 161,65	293,32
Maksetut konserniavustukset	-500 000,00	0,00
Maksetut verot	-616 866,91	-524 227,86
Liiketoiminnan rahavirta	3 646 592,49	931 648,13
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-37 641,53	-25 233,33
Investoinnit osakkeisiin		
Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin	-384 741,07	-76 651,28
Investointien rahavirta	-422 382,60	-101 884,61
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti ja rahastojen lisäys	0,00	0,77
Pitkäaikaisten muiden velkojen muutos	301 363,14	-37 780,32
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-1 150 600,68	1 612 508,41
Maksetut osingot	-2 000 000,00	-997 596,70
Rahoituksen rahavirta	-2 849 237,54	577 132,16
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos	374 972,35	1 406 895,68
Rahavarat tilikauden alussa 1.1.	1 447 440,43	40 544,75
Rahavarat tilikauden lopussa 31.12.	1 822 412,78	1 447 440,43
Taseen mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	374 972,35	1 406 895,68

Tilinpäätöksen liitetiedot - Emoyhtiö

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja-menetelmät

Pysyvät vastaavat on arvostettu hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Vaihtomaisuus on arvostettu muuttuvaan hankintamenoon FIFO-periaatteen ja alimman arvon mukaisesti.

Sijoitukset on arvostettu hankintamenoon.

Jaksotusperiaatteet ja-menetelmät

Kuluvien pysyvien vastaavien hankintameno poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Koneet ja kalusto, jonka taloudellinen käyttöaika on enintään kolme vuotta sekä elinkeinoverolain tarkoittamat pienhankinnat kirjataan kokonaan hankintatilikauden kuluksi.

Myyntin tuloutusperiaatteet ja-menetelmät

Myynti tuloutetaan suoriteperusteisesti. Tilinpäätöshetkellä 2016 ja 2017 ei ollut kiinteähintaisia keskeneräisiä töitä. Tarvittaessa nämä jaksotetaan valmiusasteen mukaan.

Liikevaihto koostuu resurssien myynnistä.

Rahoituslaskelman laatimisperiaatteet

Vuoden 2016 vahvistettuja rahoituslaskelman eriä on muutettu, jotta rahoituslaskelma on saatettu vertailukelpoiseksi vuoden 2017 rahoituslaskelman kanssa. Vertailukauden alkuperäisessä rahoituslaskelmassa on käsitelty rahoituksen rahavirrassa lyhytaikaisia velkoja, jotka on nyt käsitelty liiketoiminnan rahavirrassa.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Suunnitelman mukaiset poistojen perusteet

Koneet ja kalusto 25 % menojäännöspoisto
Aineettomat hyödykkeet 5 v tasapoisto

Tuotot osuuksista muissa yrityksissä, korkotuotot ja -kulut

	31.12.2017	31.12.2016
Osinkotuotot saman konsernin yrityksiltä	426 500,00	240 751,00
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä	57 478,82	83,40
Korkotuotot muilta	20 682,83	209,92
Korkokulut saman konsernin yrityksille	-19 522,95	-5 719,84
Tilinpäätössiirrot		
Annetut konserniavustukset	500 000,00	0,00
Liiketoiminnan muut tuotot		
Ruokailumyynti	917 491,71	764 897,80
Muut tuotot	3 928,44	0,00

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot**Pysyviin vastaaviin kuuluvien koneiden ja laitteiden poistamattomat hankintamenot**

Koneet ja laitteet	31.12.2017	31.12.2016
	55 861,92	13 824,39

Siirtosaamisiin sisältyvä olennaiset erät

	31.12.2017	31.12.2016
Tuloverojaksotus	446 530,42	211 074,75
Myynnin jaksotus	248 771,97	116 138,88

Aineettomien hyödykkeiden muutokset

Aineelliset hyödykkeet 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana	5 905,16	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet 31.12.	5 905,16	0,00

Aineellisten hyödykkeiden muutokset

Aineelliset hyödykkeet 1.1.	42 746,19	31 761,59
Lisäykset tilikauden aikana	31 736,37	41 932,73
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	-16 699,40
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-18 620,64	-14 248,73
Aineelliset hyödykkeet 31.12.	55 861,92	42 746,19

Erittely saamisista saman konsernin yrityksiltä ja omistusyhteisyrittäyksiltä

Saamiset omistusyhteisyrittäyksiltä, sijoitukset	387 656,08	3 579,44
Muut saamiset, pitkäaikaiset	946 450,00	362 300,00
Myyntisaamiset, lyhytaikaiset	189 633,04	30 155,39
Muut saamiset, lyhytaikaiset	<u>1 095 721,59</u>	<u>412 580,11</u>
Saamiset saman konsernin yrityksiltä, yhteensä	2 619 460,71	808 616,94

Sijoitukset osakkuusyrittäyksiin

Smaragdus Oy	120 000,00	0,00
Yrittäjien Voima Oy	264 076,64	0,00

0609766-7

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot**Oman pääoman muutokset**

	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma 1.1.	9 000,00	9 000,00
Osakepääoma 31.12.	9 000,00	9 000,00
Vararahasto 1.1.	312 642,01	312 642,01
Vararahasto 31.12.	312 642,01	312 642,01
Sidottu oma pääoma	321 642,01	321 642,01
Sijoitetun vapaan pääoman rahasto 1.1.	187 170,74	148 097,44
Sijoitus tilikaudella	0,00	39 073,30
Sijoitetun vapaan pääoman rahasto 31.12.	187 170,74	187 170,74
Edellisten tilikausien voitto (tappio) 1.1.	2 929 980,43	1 215 359,09
Osingonjako tilikaudella	-2 000 000,00	-1 036 670,00
Edellisten tilikausien voitto (tappio) 31.12.	929 980,43	178 689,09
Tilikauden voitto	1 943 880,54	2 751 291,34
Vapaa oma pääoma	3 061 031,71	3 117 151,94
Oma pääoma yhteensä	3 382 673,72	3 438 793,18
Jakokelpoinen vapaa oma pääoma		
Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	187 170,74	187 170,74
Edellisten tilikausien voitto	929 980,43	178 689,09
Tilikauden voitto	1 943 880,54	2 751 291,34
Jakokelpoinen vapaa oma pääoma yhteensä	3 061 031,71	3 117 151,94
Erittely veloista saman konsernin yrityksiltä ja omistusyhteisy yrityksiltä		
Ostovelat	906 656,81	308 371,47
Muut velat	1 086 000,00	694 647,75
Velat saman konsernin yrityksille yhteensä	1 992 656,81	1 003 019,22
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Palkkavelat		
Lomapalkkavelat	321 574,86	390 163,81
Lakisääteiset vakuutusmaksut	771 013,80	707 144,85
	324 221,13	700 006,13

0609766-7

Vakuudet ja vastuusitoumukset

Velkaerä	Nostamatta	Velkasaldo	Vakuuslaji	Vakuudet yhteensä
Tiililuotto	1 400 000,00	0,00		
Rahalaitoslainat	100 000,00	1 220 000,00	Yrityskiinnitys	1 500 000,00
Laskuluotto	980 756,31	1 035 880,39	Myyntisaamiset	2 114 468,20
Yrityskortit	8 000,00	1 130,86		
Osamaksuvelat	0,00	6 665,68	Osamaksulla hankittu kalusto	
Yleisvakuus			Yrityskiinnitys	3 000 000,00
Muut annetut vastuusitoumukset				
Oman pääoman ehtoinen sijoitusvelvollisuus				1 236 320,00
Toimitustakuu (päättyy 31.3.2019)				500 000,00
Vuokravastuut				60 402,10
Muut annetut vastuusitoumukset konserniyhtiöiden puolesta				
Takausvastuu				2 250 000,00
Leasingsopimukset				
Leasingvuokria erääntyy maksettavaksi			alkaneella tilikaudella seuraavilla tilikausilla	22 530,77 0,00
Liitetiedot tilintarkastajan palkkioista				
Tilintarkastus (lakisääteinen) (KPMG Oy Ab)			31.12.2017	31.12.2016
Tilintarkastukseen liittyvät muut lakisääteiset toimeksiannot (KPMG Oy Ab)			2 740,00 0,00	8 200,00 0,00
Vero- ja muut palvelut (KPMG Oy Ab)			48 635,93	73 136,16
Liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä				
Henkilöstön keskimääräinen luku Tilikaudella yhtiön palveluksessa oli			31.12.2017 515 hlöä	31.12.2016 391 hlöä
Hallituksen palkat ja palkkiot				
Hallituksen palkat ja palkkiot			31.12.2017 70 400,00	31.12.2016 10 000,00
Lähipiiritapahtumat ja mahdolliset vastuut lähipiirille				
Emoyhtiö on veloittanut markkinahintaisen hallintopalkkion			31.12.2017 36 000,00	31.12.2016 0,00

0609766-7

Omistukset muissa yrityksissä**Konserniyritykset**

Omistuosuus (%)

Enersense Oy, Pori	100 %
Enersense Engineering Oy, Pori	100 %
Enersense Works Oy, Pori	100 %
Enersense AS, Norja	100 %
Enersense Solutions Oy, Pori	100 %
Enersense Hungary	80 %
Nordic Business Partners Oy, Pori	100 %
Process Communication Finland Oy, Pori	75 %
Staffit Oy, Pori	100 %

Osakkuusyritykset

Smaragdus Oy, Helsinki	24 %
Yrittäjien Voima Oy, Espoo	40 %

Tilikauden aikana myydyt omistukset

Enersense Cyprys Ltd, Kypros	100 %
Enersense UK Ltd	100 %

Starjobs Poland Sp. z o. o., Puola. Omistuosuus purettu tilikauden aikana 95 %

Yhtiön osakkeet

Yhtiöllä on 11 295 osaketta. Kukin osake tuottaa yhden äänen.

Tilinpäätöspäivän jälkeen tehdyt muutokset

26.1.2018 on yksimielisellä osakkeenomistajien päätöksellä (OYL 5 luku 1 § 2) päätetty osakepääoman korotuksesta 80 000,00 euroa, sekä maksuttomasta osakeannista nykyisille osakkeenomistajille. Yhtiön osakkeiden lukumäärä osakeannin jälkeen on 4 529 295 osaketta.

26.1.2018 on päätetty muuttaa yhtiöjärjestystä ja yhtiöjärjestyksen muuttamisen myötä yhtiö muuttuu julkiseksi osakeyhtiöksi ja sen suomenkielinen toiminimi muuttuu kuulumaan Enersense International Oyj. Yhtiöjärjestyksen muuttamisen myötä on päätetty, että yhtiön osakkeet liitetään arvo-osuusjärjestelmään 27.2.2018.

26.1.2018 on päätetty valtuuttaa hallitus päättämään maksullisesta osakeannista sekä optio-oikeuksien ja muiden OYL 10 luku 1§:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta. Valtuutuksen nojalla annettavien uusien osakkeiden määrä voi olla yhteensä enintään 3 000 000 osaketta.

Valtuutus on voimassa enintään 30.6.2018 saakka.

Konserniin kuuluvaa kirjanpitovelvollista koskevat liitetiedot

Yhtiö kuuluu Corporatum-konserniin. Corporatum-konsernin emoyhtiö on Corporatum Oy, kotipaikka Pori. Konsernitilinpäätöksen jäljennös on saatavissa Corporatum Oy:stä, osoitteesta Gallen-Kallenlankatu 7, 28100 Pori.

0609766-7

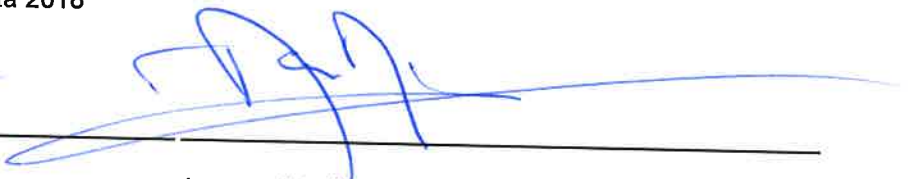
Tilinpäätöksen allekirjoitus

Porissa, 14. päivänä maalisk kuuta 2018

Jussi Holopainen

toimitusjohtaja

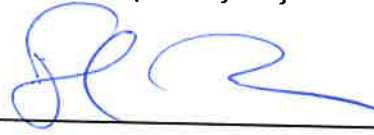
Aaron Michelin

hallituksen puheenjohtaja

Sampo Ahonen

hallituksen jäsen

Terhi Kauppi

hallituksen jäsen

Ilkka Starck

hallituksen jäsen

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä, 15. päivänä maalisk kuuta 2018

KPMG Oy Ab

Mauri Eskelinen, KHT

0609766-7

Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista

Päiväkirja	Sähköinen arkisto
Pääkirja	Sähköinen arkisto
Tilinpäätös	Erikseen sidottuna
Tase-erittelyt	Erikseen sidottuna

Tositelajit ja säilyttämistapa

Myyntilaskut	Sähköinen arkisto
Ostolaskut	Sähköinen arkisto tositteiden kirjaamisesta
Verkkolaskut (ostolaskut)	Sähköinen arkisto
Matka- ja kululaskut, muistioid	Sähköinen arkisto
Palkat	Sähköinen arkisto
Tiliotteet, maksutositteet	Sähköinen arkisto
ALV-laskelmat	Sähköinen arkisto
Kausiveroilmoitukset	Sähköinen arkisto
Liitetietotositteet	Sähköinen arkisto

Alkuperäiset paperilla vastaanotetut ostolaskut säilytetään kirjanpitovelvollisen toimesta paperilla. Jos paperilla oleva lasku on skannattu, säilytetään lasku vain sähköisenä paperittomassa arkistossa.

Matka- ja kululaskuihin liittyvät tositteen liitteenä olevat alkuperäistositteet säilytetään kirjanpitovelvollisen toimesta paperilla. Jos paperilla oleva lasku tai sen liitteet ovat skannattu, säilytetään ne vain sähköisenä paperittomassa arkistossa.